

Toplumsal cinsiyet nedir?

Toplumsal cinsiyet kavramı, ikili cinsiyet sistemi içine sıkıştırılarak kadınlık ve erkeklik olarak tanımlanan cinsiyet rollerinin doğal yapılar olmadığını, aksine toplumsallaşma süreçlerinde öğrenilen ve pratik edilerek devamlılığı sağlanan kimlikler olduğu tespiti üzerine geliştirildi. Bu bağlamda kimse kadın ya da erkek olarak doğmaz, kadınlık da erkeklik de öğrenilir. Cinsiyetçi yapılar içinde ise kadınlık ve erkeklik biyolojiye bağlı olarak doğal ve normal olarak kabul edilir ve bu sayede eşitsizlik doğallaştırılarak sıradanlaştırılır. Eşitsizliğe karşı hak mücadeleleri de marjinalleştirilir ve bastırılır. Oysa toplumsal cinsiyet eşitliği, farklı var olabilme biçimlerine alan açmak yönünde bir politik mücadeledir. Farklılıkları yok etmek ve aynılaştırmak yerine farklılıklara dayalı eşitsizlik ve ayrımcılıkla mücadele etmeye yönelir.

Haberler toplumsal cinsiyet temsilleri açısından nasıl verilmeli?

Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik, nüfusun yarısını oluşturduğu halde kurumsallaşmış iktidara erişimi kısıtlandığı için azınlık konumunda olan kadınların ve hetero-normatif kalıplar dışında cinsel kimliklerin haberlerden dışlanmasına alternatif bir haberciliktir. Haberden dışlanma çeşitli şekillerde görülebilir. Örneğin kadınlar haberin öznesi, tanığı ve/ya bilirkişisi olarak neredeyse görünmez olur. Örneğin cinsiyetçi haber dilinde haberin konusu olan kadınların çoğu zaman "mağdur" ve "kurban" olarak konumlandırıldıklarını görüyoruz. Bu kavramlar olumsuz ve güçsüzleştirici çağrışımlar içerdiği için kadınların iradesini hiçe sayabiliyor. Oysa dili etik habercilik için failerin görünmez olmadığı ve şiddet eylemini sorunsallaştıran, eril şiddetin meşrulaştırılmadığı bir haber gereklidir.

Habere toplumsal cinsiyet odaklı bakmak neden önemli?

Genel olarak medya, izler kitlenin dünyaya dair bir fikir oluşturması, geliştirmesi konusunda etkili olabilen bir yapıdır. Habercilik, medyada "gerçek" dünya ile ilgili veri topladığımız bir alana işaret eder. Dolayısıyla haberlerin toplumsal cinsiyet temsilleri konusunda yetersiz, hatalı, kasten değiştirilmiş vb. şekillerde sunulması ve bunun sürekli ve farklı araçlarda tekrarlanarak gerçekleşmesi, bireylerin "gerçek", "doğal", "olması gereken" vb. algılarının da şekillenmesinde etkili olabiliyor. Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik, cinsiyetçi sistemler içinde öteki olarak konumlanan kadın ve LGBTİ+'ların yaşam ve yurttaşlık hakları başta olmak üzere hak mücadelelerinin aktarılması ve kazanımların ilham verebilmesi açısından önemli.

Medyanın toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamadaki rolü ne olmalı?

Medya, hem yerleşmiş kalıpların yeniden üretimi hem de olası dönüşümlerin aracısı olması bakımından önemli. Medya araçları, egemen iktidar söyleminin yeniden üretildiği metinlerin dolaşıma girebildiği bir alan. Şöyle ki, 'egemen söylem bloğu bugün bir çeşit ekonomik ve cinsel ayrımcılık ve bu ayrımcılığa dayalı sömürü düzeninden kendisine iktidar alanı açıyor' diye düşünürsek, medya da bu söylemin tekrar ederek yeniden üretildiği ve sıradanlaştırılarak normalleştirildiği bir araç olabiliyor. Ancak yine aynı araçlar, kalıp yargıların kırılabildiği, alternatif anlatılar ve okumalar ile verili kalıp yargıların alaşağı edilebildiği bir yapıya da dönüşme potansiyelini taşır. Hak odaklı etik habercilik, görmezden gelinen, dışlanmış ve mağduriyet dışında kendisine ana akım anlatıda yer bulamayan kitlelerin görünürlüğüne imkan sağlanabilir, kitleler bu mücadele alanlarından haberdar edilebilir ve güçlendirici anlatılara yer verilebilir.